

ΑΠ 9/2023. Στοιχειοθέτηση ηθικής αυτουργίας. Μαρτυρία συγκατηγορουμένου, κατ' άρθρο 211 ΚΠΔ. Ως συγκατηγορούμενος για την εφαρμογή της ανωτέρω διατάξεως πρέπει να θεωρηθεί **όχι μόνον ο με την έννοια των άρθρων 45 έως 49 του Ποινικού Κώδικα συναυτουργός, ηθικός αυτουργός, συνεργός, αλλά και κάθε άλλος, του οποίου η αξιόποινη πράξη στηρίζεται στο ίδιο βιοτικό συμβάν**, όπως η κατάθεση ή απολογία του κατηγορουμένου, οπότε **ανεξάρτητα από το αν χωρίσθηκε η δίκη γι' αυτούς λόγω διαφορετικής αρμοδιότητας των δικαστηρίων**, που είναι αρμόδια για να δικάσουν τις κατηγορίες εκάστου, δεν παύει η ιδιότητά τους ως συγκατηγορουμένων .

«...

Κατά τη διάταξη του άρθρου 46 § 1 ΠΚ, με την ποινή του αυτουργού τιμωρείται και όποιος με πρόθεση προκάλεσε σε άλλον την απόφαση να εκτελέσει την άδικη πράξη που διέπραξε. Από τη διάταξη αυτή προκύπτει ότι για την ύπαρξη ηθικής αυτουργίας απαιτείται, αντικειμενικώς, η πρόκληση από τον ηθικό αυτουργό σε κάποιον άλλον της αποφάσεως να τελέσει ορισμένη πράξη, η οποία συγκροτεί την αντικειμενική υπόσταση ορισμένου εγκλήματος ή τουλάχιστον συνιστά αρχή εκτελέσεως αυτής, την οποία και τέλεσε. Η πρόκληση και παραγωγή της αποφάσεως αυτής μπορεί να γίνει με οποιονδήποτε τρόπο ή μέσο, όπως με συμβουλές, απειλή ή με εκμετάλλευση οποιασδήποτε πλάνης, πραγματικής ή νομικής ή περί τα παραγωγικά της βουλήσεως αίτια ή με τη διέγερση μίσους κατά του παθόντος, με πειθώ, φορτικότητα ή προτροπές ή με την επιβολή ή την επιρροή προσώπου, λόγω της ιδιότητος και της θέσεώς του ή και της σχέσεώς του με τον φυσικό αυτουργό. Υποκειμενικώς, απαιτείται δόλος, ο οποίος συνίσταται στη συνείδηση του αυτουργού ότι παράγει σε άλλον την απόφαση να εκτελέσει άδικη πράξη και στη συνείδηση της ορισμένης πράξεως στην οποία παρακινεί ως ηθικός αυτουργός, χωρίς να είναι αναγκαίος ο καθορισμός της πράξεως αυτής μέχρι λεπτομερειών, αρκεί δε και ενδεχόμενος δόλος, εκτός αν για την υποκειμενική θεμελίωση του οικείου εγκλήματος απαιτείται άμεσος ή υπερχειλής δόλος, οπότε ο δόλος αυτός πρέπει να συντρέχει και στο πρόσωπο του ηθικού

αυτουργού. Περαιτέρω η καταδικαστική απόφαση στερείται της επιβαλλομένης από τα άρθρα 93 παρ. 3 του Συντάγματος και 139 του ΚΠΔ ειδικής και εμπειριστατωμένης αιτιολογίας και ιδρύεται έτσι ο εκ του άρθρου 510 παρ. 1 στοιχ. Δ΄ ΚΠΔ λόγος αναίρεσης, όταν, μεταξύ άλλων, δεν μνημονεύονται σ' αυτήν τα αποδεικτικά μέσα που λήφθηκαν υπόψη από το δικαστήριο της ουσίας, για τον σχηματισμό της κρίσης του περί της ενοχής του κατηγορουμένου, καθώς και όταν δεν προκύπτει ότι το Δικαστήριο έλαβε υπόψη και συνεκτίμησε για το σχηματισμό της κρίσης του αυτής όλα τα αποδεικτικά μέσα, και όχι μόνο μερικά απ' αυτά κατ' επιλογή, όπως αυτό επιβάλλεται από τις συνδυασμένες διατάξεις των άρθρων 177 παρ. 1 και 178 ΚΠΔ. (ΑΠ808/2022) Εξάλλου η διάταξη του άρθρου 177 παρ. 1 Κ.Π.Δ. συνυφαινόμενη με αυτή του άρθρου 139 Κ.Π.Δ. για την αιτιολογία, διαμορφώνουν μια αξιακή σταθερά στο πλαίσιο της ποινικής δίκης που συνδέει την πεποίθηση με την αμερόληπτη αιτιολογημένη κρίση ως αποτέλεσμα της αλήθειας των πραγματικών περιστατικών και της αξιοπιστίας των αποδείξεων (ΑΠ690/2020). Η αιτιολόγηση δηλαδή του σχηματισμού της δικανικής πεποίθησης προκειμένου περί καταδικαστικής αποφάσεως πρέπει να περιλαμβάνει τα συγκεκριμένα πραγματικά περιστατικά που αποδείχθηκαν σε βάρος του κατηγορουμένου και ενδιαφέρουν την κατηγορία για την οποία εισήχθη σε δίκη, διεξοδική και κατά περιεχόμενο (και όχι μόνο κατ' είδος), αναφορά των αποδεικτικών μέσων από τα οποία προέκυψαν τα κρίσιμα για την καταδίκη πραγματικά περιστατικά και διατύπωση συλλογισμών από τους οποίους προκύπτει ως λογική και πείθουσα κατάληξη η καταδικαστική απόφαση. Τέλος σύμφωνα με το άρθρο 211 του Ν Κ.Ποιν.Δ., που έχει ανάλογο περιεχόμενο με το άρθρο 211 Α του προΐσχύσαντος ΚΠΔ, «Μόνη η μαρτυρική κατάθεση ή η παροχή εξηγήσεων ή η απολογία προσώπου συγκατηγορουμένου για την ίδια πράξη δεν μπορεί να ληφθεί υπόψη για την καταδίκη του κατηγορουμένου» Με βάση την διάταξη αυτή απαγορεύεται η αποδεικτική αξιοποίηση για την καταδίκη του κατηγορουμένου μόνης της μαρτυρικής κατάθεσης ή της απολογίας συγκατηγορουμένου του, καθώς και της μαρτυρικής κατάθεσης άλλου προσώπου που έχει ως

μοναδική πηγή της πληροφόρησης του τον συγκατηγορούμενο. Ως συγκατηγορούμενος για την εφαρμογή της ανωτέρω διατάξεως πρέπει να θεωρηθεί όχι μόνον ο με την έννοια των άρθρων 45 έως 49 του Ποινικού Κώδικα συναυτουργός, ηθικός αυτουργός, συνεργός, αλλά και κάθε άλλος, του οποίου η αξιόποινη πράξη στηρίζεται στο ίδιο βιοτικό συμβάν, όπως η κατάθεση ή απολογία του κατηγορουμένου, οπότε ανεξάρτητα από το αν χωρίσθηκε η δίκη γι' αυτούς λόγω διαφορετικής αρμοδιότητας των δικαστηρίων, που είναι αρμόδια για να δικάσουν τις κατηγορίες εκάστου, δεν παύει η ιδιότητά τους ως συγκατηγορουμένων (ΑΠ300/2014). Δεν παραβιάζεται, όμως, η ανωτέρω διάταξη και δεν ιδρύεται ο σχετικός, από το άρθρο 510 παρ. 1 στοιχ. Α ΚΠΔ, λόγος αναίρεσης για απόλυτη ακυρότητα της διαδικασίας στο ακροατήριο, όταν το δικαστήριο, για το σχηματισμό της κρίσης του για την ενοχή του κατηγορουμένου, δεν στηρίζεται αποκλειστικά στη μαρτυρική κατάθεση ή στις παρασχεθείσες εξηγήσεις ή στην απολογία του συγκατηγορουμένου του, αλλά συνδυαστικά τόσο στη μαρτυρική κατάθεση ή στις εξηγήσεις ή στην απολογία του συγκατηγορουμένου του, όσο και στις καταθέσεις άλλων μαρτύρων, καθώς και στα αναγνωσθέντα έγγραφα. Επομένως, από την ίδια πιο πάνω διάταξη του άρθρου 211 ΚΠΔ συνάγεται ότι δεν απαγορεύεται απολύτως η αξιοποίηση και του αποδεικτικού μέσου της μαρτυρικής κατάθεσης ή της απολογίας συγκατηγορουμένου, ωστόσο, όμως, αυτό δεν μπορεί να αποτελέσει το μοναδικό αποδεικτικό έρεισμα μιας καταδίκης. Υποδεικνύεται, δηλαδή, στο δικαστή να μη θεμελιώνει την κρίση του για καταδίκη του κατηγορουμένου μόνο στην ύπαρξη μαρτυρικής κατάθεσης ή εξηγήσεων ή απολογίας του συγκατηγορουμένου για την ίδια πράξη, που θεωρείται διαβλητή και αμφίβολης ειλικρίνειας, έτσι ώστε, όταν η καταδικαστική απόφαση στηρίζεται αποκλειστικά σε τέτοια μαρτυρική κατάθεση ή σε εξηγήσεις ή σε απολογία συγκατηγορουμένου να ελέγχεται αναιρετικά, επί πλέον και για έλλειψη ειδικής και εμπεριστατωμένης αιτιολογίας, που ιδρύει τον προβλεπόμενο από το άρθρο 510 παρ 1 στοιχ. Δ ΚΠΔ λόγο αναίρεσης (ΑΠ 726/2021, ΑΠ 533/2020). Στην περίπτωση της ηθικής αυτουργίας, για να έχει η καταδικαστική απόφαση την απαιτούμενη από τα άρθρα 93 §3 του

Συντάγματος και 139 του ΚΠΔ ειδική και εμπεριστατωμένη αιτιολογία, πρέπει να αναφέρονται σ' αυτήν ο τρόπος και τα μέσα, με τα οποία ο ηθικός αυτουργός προκάλεσε στο φυσικό αυτουργό την απόφαση να εκτελέσει την άδικη πράξη που διέπραξε, καθώς και τα πραγματικά περιστατικά, από τα οποία το δικαστήριο συνήγαγε ότι ο ηθικός αυτουργός παρήγαγε με τον τρόπο και τα μέσα αυτά στο φυσικό αυτουργό την απόφαση, να εκτελέσει την άδικη πράξη που διέπραξε. (ΑΠ 465 / 2010)

...»